© С. Я. Зубілевич

ISSN 2311-5149
ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

Отримано: 28 лютого 2026 р.

Прорецензовано: 04 березня 2026 р.

Прийнято до друку: 6 березня 2026 р.

Дата публікації: 26 березня 2026 р.

email: s.zubilevych@gmail.com

ORCID-ідентифікатор: https://orcid.org/0000-0001-5668-9183

DOI: http://doi.org/10.25264/2311-5149-2026-40(68)-211-219

Зубілевич С. Я. Генезис та етичні аспекти визначення суттєвості при звітуванні про сталий розвиток. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія» : серія «Економіка» : науковий журнал.* Острог : Вид-во НаУОА, березень 2026. № 40(68). С. 211–219.

УДК: 657.01: 502.131.1:174

JEL-класифікація: M41, M48, M14, Q56

Зубілевич Світлана Яківна,
кандидатка економічних наук, професорка,, професорка кафедри обліку і аудиту Національного університету водного господарства та природокористування

ГЕНЕЗИС ТА ЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТТЄВОСТІ ПРИ ЗВІТУВАННІ ПРО СТАЛИЙ РОЗВИТОК

У статті розкрито теоретико-методологічні засади трансформації концепції суттєвості в умовах переходу до обов'язкового звітування про сталий розвиток. Проведено ретроспективний аналіз еволюції суттєвості впливу та фінансової суттєвості, виявлено обмеження прогностичного потенціалу останньої. Обґрунтовано методологічну цінність подвійної суттєвості завдяки її інтеграції з підходом «впливи – ризики – можливості» (IRO). Ідентифіковано ключові етичні загрози, пов'язані з оцінюванням суттєвості звітності про сталий розвиток. Розроблено карту запобіжних заходів для етапів оцінювання суттєвості з урахуванням європейських стандартів, переглянутих 2025 р.

Ключові слова: *добровільна та обов'язкова звітність про сталий розвиток, стандарти звітності про сталий розвиток, подвійна суттєвість, підхід IRO, етика професійного бухгалтера.*

Svitlana Zubilevych,
PhD in Economics, Professor, Department of Accounting and Audit, National University of Water and Environmental Engineering

GENESIS AND ETHICAL ASPECTS OF DETERMINING MATERIALITY IN SUSTAINABILITY REPORTING

This article provides a theoretical and methodological substantiation of the transformation of the materiality concept during the global transition from voluntary to mandatory sustainability reporting between 2023 and 2025. The research examines the evolution of impact materiality (based on GRI standards) and financial materiality (rooted in the IIRC's integrated reporting framework, SASB, IFRS S1/S2, and SEC rules), alongside their integration into the double materiality concept under the European Sustainability Reporting Standards (ESRS). A significant focus is placed on the IRO (Impacts, Risks, Opportunities) approach, which forms the core of double materiality assessment.

Through a comparative analysis of energy sector sustainability reporting for 2024, the article illustrates the methodological gap between single and double materiality approaches, particularly regarding Scope 3 emissions and biodiversity. The revision and postponement of the ESRS are justified by the excessive administrative burden and the risk of undermining the global competitiveness of EU companies.

The study further analyzes the implications of the "Omnibus" amendments to the CSRD, which significantly increased the scope of professional judgment and associated subjectivity risks. Consequently, the paper identifies potential ethical threats arising from this subjectivity. Based on the 2025 International Code of Ethics for Professional Accountants, a map of ethical threats–including self-interest, advocacy, and pressure–is developed, and specific safeguards are proposed to maintain objectivity and integrity throughout the ESRS materiality assessment process. The research concludes that double materiality is not merely a technical requirement, but a strategic model for long-term value creation.

Keywords: *voluntary and mandatory sustainability reporting, sustainability reporting standards, double materiality, IRO approach, professional accountants' ethics.*

Постановка проблеми. Динамічний перехід від добровільного до обов'язкового звітування про сталий розвиток, закріплений нормативними вимогами Європейського союзу (Директива CSRD [10] та стандарти ESRS [7]), Комісії з цінних паперів і бірж США (US SEC Climate Disclosure Rules [23]) та впровадженням на рівні національних юрисдикцій стандартів Фонду МСФЗ (МСФЗ S1 [15] та S2 [16]) – кардинально змінив статус цієї звітності. Швидка еволюція регуляторного ландшафту створює певну методологічну невизначеність щодо такої фундаментальної категорії звітності про сталий розвиток як суттєвість. Виникає критична потреба у переосмисленні не лише методів її визначення, а й етичних аспектів прийняття рішень, оскільки вибір показників для розкриття безпосередньо впливає на прозорість бізнесу та довіру стейкголдерів. Проблема полягає у відсутності єдиного концептуального розуміння суттєвості, яке

поєднувало б історичний ретроспективний аналіз (генезис) та етичні стандарти професійного бухгалтера. Опитування 5800 компаній світу, проведене міжнародною аудиторською фірмою КПМГ про звітність зі сталого розвитку за 2024 р., підтверджує, що подвійна суттєвість, яка вимагається CSRD, зараз використовується 42 % компаній, 79 % проводять оцінку одного виду суттєвості (впливу або фінансової) [18]. Це зумовлює необхідність ґрунтовного дослідження методики оцінки суттєвості та її етичних засад як основи для прийняття стратегічних інвестиційних рішень.

Українські підприємства також цікавлять перш за все вимоги ESRS [19], які стратегічно схвалені до застосування в Україні. Проте частина підприємств звітувала і продовжує звітувати за добровільними стандартами Глобальної ініціативи зі звітності (GRI [13]) та стандартами Ради зі стандартів обліку сталого розвитку (SASB [21]), яка 2022 р. увійшла до складу Фонду МСФЗ (IFRS Foundation). Використання МСФЗ S1 та S2 є частиною добровільного переходу або вимогою для виходу на відповідні міжнародні ринки капіталу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Численні закордонні джерела, присвячені тематиці звітності про сталий розвиток та безпосередньо поняттю суттєвості, охоплюють теоретико-методологічні дослідження науковців, нормативно-правову базу, аналітичні звіти провідних аудиторських фірм [5; 11; 18] та професійних бухгалтерських організацій [1].

Business Roundtable, об'єднання провідних CEO США [4], вказує на тривалу історію використання принципу суттєвості (більш ніж 80 років) та вважає, що це дієвий інструмент відсічення нерелевантної інформації, який допомагає інвесторам у прийнятті обґрунтованих інвестиційних рішень та рішень щодо голосування.

Б. С. Шарфман [23] детально розглядає ретроспективу тлумачення фінансової суттєвості в американському законодавстві та в контексті останніх вимог SEC щодо розкриття інформації, пов'язаної з кліматом. Автор впевнений, що визначення суттєвості має гарантувати інвесторам, що все, що розкривається, матиме для них значення при оцінці цінних паперів компанії.

К. Адамс та інші автори дослідження, проведеного під егідою GRI [2], стверджують, що ідентифікація фінансово значущих питань є неповною, якщо компанія спочатку не оцінить свій вплив на сталий розвиток. Вони підкреслюють фундаментальне значення подвійної суттєвості та взаємозв'язок обох аспектів, наголошуючи, що неможливо повноцінно оцінити фінансові ризики без попереднього аналізу впливу компанії на довкілля та суспільство.

Д. Гарст, К. Маас та Є. Сейса [12], дослідивши 477 компаній, виділили три підходи, за якими компанії визначають суттєвість теми: вплив теми на фінансові результати фірми; вплив на суспільство та довкілля; думка ключових стейкголдерів. Автори описали структурований процес проведення оцінки суттєвості з шести етапів. Водночас аналіз визначення суттєвості проведений без розподілу за метою її застосування – для цілей фінансової звітності чи звітності про сталий розвиток.

Аналіз суттєвості як інструменту стратегічного управління сталим розвитком детально розглянуто у праці іспанських дослідників Н. Падільї-Гаррідо та ін. [20]. Дослідники підкреслюють, що прозорість методології визначення суттєвості є критичним чинником довіри стейкхолдерів до нефінансових звітів.

Питання звітування про сталий розвиток в останні роки знаходяться в центрі уваги українських вчених. Зокрема, О. Будько [3] вважає суттєвість одним з принципів звітування про сталий розвиток, описує процес її визначення за стандартами GRI, відзначає важливість якісних критеріїв суттєвості та залучення до її оцінювання стейкголдерів. Водночас автор не порівнює різні варіанти суттєвості, що мають бути застосовані на вимогу чинного регуляторного поля, в межах якого діють компанії.

О. Солодовнік та О. Майданник [24] розкривають три підходи до оцінки суттєвості, які ґрунтуються на різних концепціях: суттєвості впливу, фінансовій суттєвості і подвійній суттєвості.

Д. Селецька [22] надала власне компілятивне визначення суттєвості та зосередилася на 6-кроковій моделі визначення суттєвості інформації у звітності зі сталого розвитку, опираючись саме на суттєвість впливу. Автор не занурюється у дискусію щодо суттєвості впливу, фінансової та подвійної суттєвості.

Зауважимо, що в усіх розглянутих публікаціях дослідження впливу етики на процес визначення, оцінювання та застосування суттєвості автори не проводили.

Мета і завдання дослідження. Активна трансформація регуляторного поля є причиною недостатнього висвітлення динаміки конвергенції суттєвості впливу та фінансової суттєвості в умовах переходу від добровільних стандартів (GRI, SASB) до обов'язкових систем звітування (ESRS, IFRS S1/S2, US SEC). Дискусійними залишаються питання слабкості прогностичного потенціалу сучасної фінансової суттєвості та суб'єктивізму професійного судження бухгалтера при ідентифікації впливів, ризиків та можливостей (IRO). Особливої гостроти проблема набувала через прийняття «Омнібуса» до CSRD, що скасував суттєвість «за замовчуванням», та необхідністю врахування нових викликів звітування до професійної етики

бухгалтера. Окрім того, потребує осмислення перший досвід обов'язкового звітування європейських компаній за ESRS.

Мета статті полягає у теоретико-методологічному обґрунтуванні трансформації концепції суттєвості у контексті переходу від добровільного до обов'язкового звітування про сталий розвиток через ретроспективний аналіз її складників та розкриття ролі етики професійного бухгалтера у забезпеченні достовірності інформації на етапах ідентифікації та оцінювання суттєвості.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

– дослідити історичну генезу та етапи розвитку концепцій суттєвості впливу (стандарти GRI) та фінансової суттєвості (стандарти SASB, МСФЗ S1 та S2, Правила SEC) у контексті їх конвергенції у подвійну суттєвість за ESRS;

– розкрити методологічну сутність концепції подвійної суттєвості за ESRS та проілюструвати її практичне застосування на прикладі ідентифікації суттєвих тем для підприємств енергетичного сектору;

– ідентифікувати потенційні етичні загрози та розробити заходи захисту щодо дотримання основоположних принципів Міжнародного кодексу етики професійного бухгалтера (МКЕПБ) редакції 2025 р. на кожному етапі оцінювання суттєвості в умовах регуляторних змін «Омнібуса».

Виклад основного матеріалу дослідження. Точкою відліку застосування терміну «суттєвість» щодо звітності про сталий розвиток є 2006 р. (табл. 1).

Таблиця 1

Хронологія еволюції концепції суттєвості впливу

Роки	Назва етапу	Тлумачення суттєвості	Перелік суттєвих тем	Документ
2006	**Етап подвійного пріоритету**	Визначається на перетині інтересів корпорації та очікувань зацікавлених сторін	Визначаються суб'єктом звітування самостійно на основі діалогу зі стейкголдерами	G3 Керівні принципи звітності про сталий розвиток
2011	Етап деталізації пріоритету	Аналогічно G3, але з акцентом на права людини та гендерну рівність як обов'язкові до розгляду аспекти	Додано: права громад, антикорупція, гендерна рівність, права людини	G3.1 Керівні принципи звітності про сталий розвиток
2013	Етап ланцюжка вартості	Розширення суттєвості на весь ланцюг створення вартості	Обов'язкове розкриття впливів у ланцюжку постачання та управління ними	G4 Керівні принципи звітності про сталий розвиток
2016	Етап системного процесу	Стандартизований процес вибору тем для звітування за категоріями впливу	Теми групуються за блоками: економічні (200), екологічні (300), соціальні (400).	Перший комплект стандартів звітності про сталий розвиток
2021	**GRI 2021: Пріоритет впливу**	Суттєвість базується на значущості впливу, де критеріями виступають масштаб, охоплення та незворотність наслідків, незалежно від рівня обізнаності стейкголдерів	Обов'язкові теми визначаються за галузевими стандартами	GRI 3: Суттєві теми

Джерело: авторська розробка.

Керівних принципів звітності про сталий розвиток Глобальної ініціативи зі звітності (GRI) [2]. У контексті GRI суттєвість впливу розглядається крізь призму вектора «зсередини назовні» (inside-out). Це процес, у якому внутрішні чинники діяльності підприємства (стратегічні рішення, операційні процеси та бізнес-відносини) перетворюються на реальні наслідки для довкілля, суспільства та економіки. GRI 3 «Суттєві теми» вимагає від суб'єктів звітування пріоритезувати розкриття інформації з тем, що мають найбільший вплив на економіку, довкілля та соціум, зокрема у сфері дотримання прав людини. Це гарантує, що звіти враховують як бізнес-ризики, так і ширші суспільні проблеми. Зауважимо, що розвиток суттєвості впливу до появи ESRS відбувався в умовах добровільної системи стандартів GRI.

Фінансова суттєвість, попри її традиційне домінування в бухгалтерському обліку, почала застосовуватися до питань сталого розвитку порівняно нещодавно. Її адаптація відображає намагання регуляторів інтегрувати фактори сталого розвитку в звичну для інвесторів парадигму фінансових ризиків в умовах переходу від добровільного до обов'язкового звітування (табл. 2).

До табл. 2 не включено пакет законів Каліфорнії про кліматичну підзвітність (SB 253, SB 261), оскільки він встановлює імперативні вимоги до розкриття інформації на основі фінансових порогів доходу, незалежно від результатів оцінки суттєвості кліматичних чинників для конкретної бізнес-моделі.

Якщо стандарти SASB заклали методологічний фундамент завдяки ідентифікації галузевих особливостей, то стандарти МСФЗ S1 та S2 надали концепції фінансової суттєвості глобального статусу, інтегрувавши її в структуру МСФЗ.

Своєю чергою, Правила SEC щодо розкриття інформації, пов'язаної з кліматом, стали прикладом жорсткої нормативної імплементації, де фінансова суттєвість звітування про сталий розвиток змінює свій статус з теоретичного принципу на об'єкт регуляторного аудиту. Через численні судові позови з боку штатів та бізнес-асоціацій, US SEC 4 квітня 2024 р. добровільно призупинила впровадження Правил до завершення судових розглядів. Наразі вони залишаються нечинними.

Таблиця 2

Хронологія адаптації фінансової суттєвості до звітності зі сталого розвитку

Роки	Назва етапу	Тлумачення суттєвості	Документ
Добровільне звітування			
2011-2013	**Зародження концепції інтегрованої звітності**	Розкриття інформації про питання, які суттєво впливають на здатність компанії створювати вартість у короткостроковій, середньостроковій та довгостроковій перспективі	Концептуальна основа інтегрованої звітності
2017	**Галузевий ризико-орієнтований підхід до розкриття інформації про сталий розвиток**	Інформація, яка з обґрунтованою ймовірністю може вплинути на фінансові показники компанії або її вартість, що робить її вирішальною для прийняття рішень інвесторами. Вона зосереджена на питаннях сталого розвитку, які є фінансово значущими для певної галузі, прагнучи до корисного для прийняття рішень, економічно ефективного та зіставного розкриття інформації	Стандарти SASB (мапа суттєвості)
2021	**Розвиток концепції інтегрованої звітності**	Розкриття інформації про питання, які суттєво впливають на здатність підприємства створювати цінність у короткостроковій, середньостроковій та довгостроковій перспективі	Концептуальна основа інтегрованої звітності (переглянута 2021 року)
Перехід до нормативної обов'язковості звітування			
2023	Етап глобальної уніфікації (ISSB)	Фокус на стійкості грошових потоків та доступу до капіталу	МСФЗ S1 та S2
Обов'язкове звітування			
2024	Етап обов'язкового розкриття фінансових ризиків	Фактичний або потенційний негативний вплив умов та подій, пов'язаних з кліматом, на бізнес, результати діяльності або фінансовий стан реєстранта	Правила SEC щодо розкриття інформації, пов'язаної з кліматом

Джерело: авторська розробка.

Наведена у табл. 2 хронологія ілюструє той факт, що відбулося лише екстенсивне розширення периметра об'єктів, які підлягають оцінці на суттєвість.

Перехід до обов'язкового звітування зі сталого розвитку змінив зміст етапів процесу визначення фінансової суттєвості для її потреб порівняно з потребами фінансової звітності (табл. 3).

Таблиця 3

Порівняння етапів процесу визначення фінансової суттєвості при складанні фінансової звітності та звітності зі сталого розвитку

Етапи процесу	**Практичне положення МСФЗ №2** [14]	**Стандарти SASB** [21]	**Стандарти МСФЗ S1** [15], **МСФЗ S2** [16]	**Правила SEC щодо розкриття інформації, пов'язаної з кліматом** [23]
1. Визначення потенційно суттєвої інформації	Ідентифікація інформації, яка може бути необхідною користувачам для прийняття рішень	Використання мапи суттєвості" для виявлення галузевих тем	Ідентифікація ризиків та можливостей на основі галузевих стандартів SASB та аналізу ланцюжка створення вартості	Орієнтація на сувору відповідність фінансовим правилам, визначеним регулятором (Регулювання S-X, S-K), та розкриття будь-якої інформації, яка є важливою для «розумного інвестора»
2. Оцінка суттєвості	Кількісна та якісна оцінка впливу інформації на рішення користувачів	Аналіз впливу фактору на фінансовий стан або операційну діяльність підприємства	Оцінка ймовірності виникнення події та масштабу її впливу на вартість підприємства	Поєднання кількісних порогів з якісними факторами (SAB 99)
3. Організація інформації для подання	Структурування інформації для досягнення лаконічності та зрозумілості	Групування за специфічними метриками (KPI), визначеними для конкретної індустрії	Інтеграція розкриттів у загальні фінансові звіти (коментарі керівництва)	Стилістична доступність та висока аналітична структурованість коментарів керівництва
4. Розгляд звітності в цілому	Перевірка звіту на відсутність надмірної деталізації, що маскує головне	Оцінка того, чи дають обрані метрики повну картину галузевих ризиків підприємства	Забезпечення зв'язку між показниками сталого розвитку та фінансової звітності	Остаточна перевірка на відповідність принципу «повного та справедливого розкриття»

Джерело: авторська розробка.

Слабкість прогностичного потенціалу сучасної фінансової суттєвості значною мірою зумовлена відходом від багатовимірної моделі шести капіталів інтегрованої звітності. Хоча Рада з інтегрованої звітності увійшла до структур МСФЗ, проте відбулося зміщення акцентів з детального аналізу взаємозалежності капіталів (людського, природного, соціального тощо) до пріоритезації їхнього безпосереднього впливу на фінансові показники. Це дозволило зробити звітність більш конкретною для інвесторів, проте аналіз екологічних та соціальних аспектів став більш залежним від їхньої поточної фінансової оцінки. Водночас такий прагматичний підхід значно полегшує процес підготовки звітності, адаптуючи складні метрики сталого розвитку до стандартних процедур фінансового обліку.

Європейська регуляторна практика звітування зі сталого розвитку 2019 р. запропонувала альтернативну парадигму – концепцію подвійної суттєвості спочатку у вигляді «м'якого права» [8], яке з прийняттям Директиви CSRD [10] та стандартів ESRS [7] трансформувалося в обов'язкову нормативну вимогу для європейського бізнесу. Подвійна суттєвість постала логічним завершенням двох паралельних процесів: самостійного розвитку суттєвості впливу (орієнтованої на інтереси зацікавлених сторін та соціально-екологічні наслідки діяльності) та адаптації фінансової суттєвості (орієнтованої на інвестиційну привабливість і стійкість капіталу), що дозволило інтегрувати останню в цілісну систему звітності про сталий розвиток (рис. 1). Стандарти ESRS використовують динамічний взаємозв'язок між цими векторами суттєвості, оскільки зовнішні впливи підприємства на довкілля та суспільство з часом неминуче трансформуються у фінансові ризики або можливості для самого бізнесу. Така синергія підходів дозволяє ідентифікувати потенційні загрози для капіталу ще на етапі їх виникнення у формі соціальних чи екологічних наслідків.

Конвергенція суттєвості впливу та фінансової суттєвості в стандартах ESRS реалізована через методологію IRO (Impacts, Risks and Opportunities). Методологічним підґрунтям цього підходу є структура TCFD (корпоративне управління, стратегія, управління ризиками, показники та цілі), яка наразі виступає універсальним операційним архітектурним шаблоном для систем розкриття інформації ESRS, а також IFRS S1 та S2. Водночас кожна з цих систем адаптує модель TCFD відповідно до власних концептуальних засад.

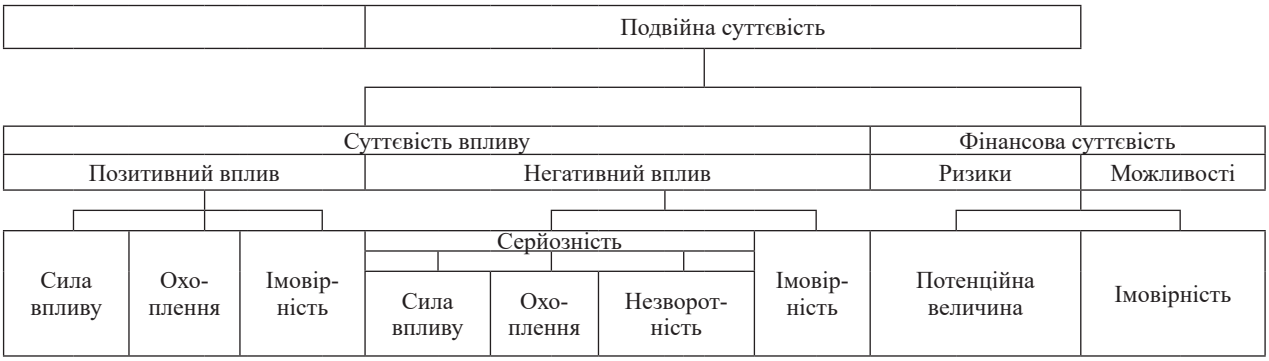

Рис. 1. Оцінка складових подвійної суттєвості

Джерело: авторська розробка за [6].

У стандартах МСФЗ S1 та S2 структура TCFD застосовується виключно для ідентифікації тих чинників сталого розвитку, що мають прямий або опосередкований вплив на грошові потоки та ринкову вартість підприємства. У цьому контексті модель слугує інструментом фінансової адаптації, де кожен аспект діяльності оцінюється крізь призму інвестиційної привабливості.

Натомість у ESRS структура TCFD була розширена та інтегрована в логіку подвійної суттєвості. Якщо підхід МСФЗ обмежується оцінкою ризиків і можливостей для самої компанії (зовнішній вплив на бізнес), то ESRS вимагає використання цієї ж структури для детального опису механізмів управління впливами підприємства на довкілля та суспільство (вплив бізнесу назовні).

Важливим етапом у цій методологічній конвергенції стало прийняття Європейською комісією 2025 р. уточнювальних актів (так званого «Омнібуса» до CSRD), які суттєво змінили вимоги до обов'язковості розкриття у межах стандартів ESRS версії 2023 р. Переглянуті стандарти фактично закріпили перехід до концепції, де практично всі тематичні розкриття (за винятком загальних показників ESRS 2 «Загальні розкриття») стали об'єктом оцінки суттєвості самим підприємством (рис. 2).

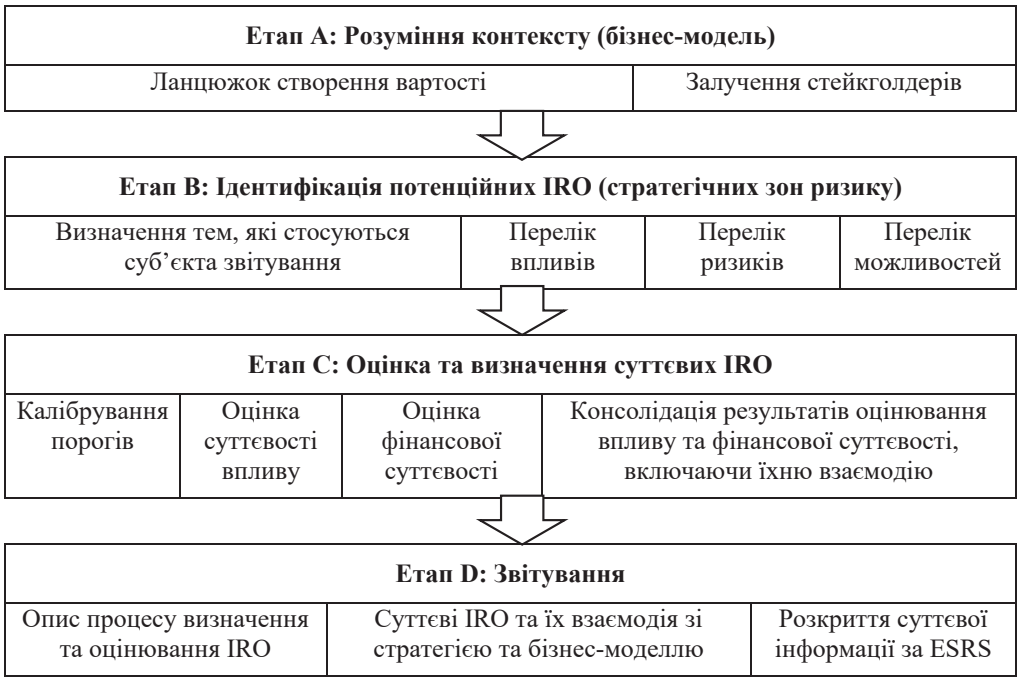

Рис. 2. Послідовність процесу оцінювання подвійної суттєвості за ESRS

Джерело: авторська розробка на підставі [7].

Головна новація полягає у відмові від суттєвості «за замовчуванням»: тепер підприємство має право не розкривати інформацію навіть про такі критичні аспекти, як зміна клімату, біорізноманіття чи власний персонал, якщо в результаті аналізу IRO воно обґрунтовано визнає ці теми несуттєвими. Однак слід надати пояснення причин такого рішення.

Таким чином, подвійну суттєвість не варто розглядати як окремий, «третій» вид суттєвості. Це цілісна модель, яка поєднує суттєвість впливу та фінансову суттєвість за підходом IRO для формування комплексного уявлення про здатність підприємства створювати вартість у довгостроковій перспективі. Вона не замінює фінансову чи соціальну суттєвість, а визначає їхню взаємозалежність, забезпечує глибоку інтеграцію нефінансової інформації з показниками фінансової звітності для прийняття економічних рішень.

Практичним проявом методологічного розриву між концепціями одинарної та подвійної суттєвості є звітність підприємств енергетичного сектору. Саме в цій галузі зафіксовано найбільшу розбіжність між екологічним впливом та його фінансовим відображенням, що вимагає від фахівців складних суб'єктивних оцінок та значного розширення професійного судження (табл. 4).

Таблиця 4

Порівняльна характеристика ідентифікації суттєвих тем для енергетичного сектору на основі звітів про сталий розвиток за 2024 р.

Тема	SASB (МСФЗ S1/S2) фінансова суттєвість	GRI (Універсальні стандарти) – суттєвість впливу	ESRS – подвійна суттєвість
Викиди сфери охоплення 3 (непрямі викиди в ланцюжку створення вартості)	Розкриваються лише за умови доведеного прямого фінансового ризику (наприклад, через вуглецеве коригування кордону чи вартість капіталу)	Обов'язкові для розкриття як фундаментальний показник кліматичного впливу підприємства на довкілля	Критична точка: компанії часто визнають їх суттєвими за «впливом», але намагаються мінімізувати їх фінансове значення через складність кількісної оцінки
Біорізноманіття	Часто ігнорується, якщо об'єкти не знаходяться безпосередньо в заповідних зонах (низька ймовірність негайного штрафу)	Розглядається як критичний вплив енергетики (землекористування, руйнування оселищ, вплив ГЕС на річкові системи тощо)	Зона суб'єктивності: аналіз EFRAG показує тенденцію до визнання теми «несуттєвою» за фінансовим вектором, використовуючи методологічну гнучкість ESRS
Водоспоживання	Акцент на «водному дефіциті»: чи достатньо ресурсу для охолодження потужностей (ризик зупинки генерації)	Акцент на якості води, що повертається в екосистему, та правах місцевих громад на доступ до водних ресурсів	Конвергенція: оцінка IRO об'єднує обидва погляди через аналіз залежності бізнесу від екосистемних послуг

Джерело: авторська розробка на підставі [5; 9; 19].

Визнаючи методологічну перевагу концепції подвійної суттєвості, вважаємо обґрунтованою стратегію перегляду та відтермінування стандартів ESRS у 2025 р. Амбітна інтенсивність початкового графіка впровадження створювала ризик надмірного адміністративного тиску та втрати конкурентоспроможності компаній ЄС на глобальному ринку в сучасних непростих геополітичних умовах. Відтак, поступовість є раціональним компромісом, що дозволяє бізнесу вибудувати якісну систему збору даних IRO без загрози його операційній стійкості.

Загальновизнано, що професійний бухгалтер має бути ключовим учасником міждисциплінарної команди з підготовки звітності про сталий розвиток. Його роль полягає у забезпеченні методологічної єдності під час визначення, оцінювання та застосування суттєвості. Проте швидка зміна ландшафту регулювання, зокрема відмова від суттєвості «за замовчуванням» внаслідок прийняття «Омнібуса», створює підґрунтя для виникнення етичних дилем. Складність та невизначеність процесу підготовки інформації формують додаткові ризики для етичної поведінки, зумовлені:

– «грінвошингом» (декларуванням необґрунтованих екологічних переваг або маніпуляцією результатами оцінки суттєвості для приховання негативних впливів) або «грінхашингом» (навмисним замовчуванням або применшенням екологічних досягнень та цілей через побоювання надмірного публічного контролю чи звинувачень у невідповідності амбітним планам);

– браком кваліфікованих кадрів;

– недоліками систем збору та підготовки інформації про сталий розвиток;

– складністю визначення меж ланцюжка створення вартості;

– необхідністю використовувати судження при виборі показників;

– тиском необхідності досягнути поставлені цілі або відповідати очікуванням ринку;

– залученням зовнішніх експертів у вузькоспеціалізованих сферах.

Усвідомлюючи ці виклики, Рада з міжнародних стандартів етики професійних бухгалтерів переглянула етичні стандарти для забезпечення прозорості та достовірності інформації. Зокрема, редакція МКЕПБ 2025 р. [22, 388] зазначає, що зовнішні експерти можуть залучатися для:

– розрахунку викидів парникових газів та забруднюючих речовин;

– оцінки прогнозної інформації про плани декарбонізації;

– аналізу механізмів компенсації (офсетів) у сфері сталого розвитку;

– оцінки продукції, розробленої за принципами циклічної (сталої) економіки.

МКЕПБ вимагає від професійного бухгалтера не лише перевірити компетентність експерта, а й оцінити його об’єктивність. В протилежному випадку існують загрози власного інтересу, самооцінки, особистих стосунків або захисту дотримання принципів чесності, об'єктивності, професійної компетентності та належної ретельності. Відтак, обов'язковим є застосування традиційного підходу управління ризиками порушення основоположних принципів етики (ідентифікація, оцінювання, обрання запобіжних заходів або заходів з усунення загроз).

Перехід до переглянутих ESRS значно підвищить рівень відповідальності бухгалтера. Визначення порогів суттєвості в умовах такої складності стає не лише технічним завданням, а вищим проявом професійної етики, де будь-яке викривлення порогу розглядається як маніпуляція інформацією.

Деталізація етапів процесу визначення суттєвості дозволяє побачити, де саме бухгалтер має застосувати найбільшу частку професійного судження, що веде до зростання етичних ризиків. Кожен етап оцінювання суттєвості є критичною точкою, де професійне судження може або забезпечити прозорість, або стати інструментом маніпуляції. Нижче наведено приклад аналізу етичних аспектів для кожного етапу процесу (табл. 5).

Таблиця 5

Карта потенційних етичних загроз, які можуть виникнути у процесі оцінки суттєвості за ESRS, переглянутими 2025 р.

Етап процесу	Основоположні принципи МКЕПБ, які можуть бути порушені	Загрози порушення основоположних принципів	Запобіжні заходи
1. Створення карти суттєвості (розуміння контексту)	Об’єктивність, чесність, професійна компетентність	Захисту: вибір таких тем, за якими у компанії хороші показники, щоб не зашкодити репутації	Залучення незалежних стейкголдерів; використання міждисциплінарних команд (екологи, юристи, фінансисти), галузевих матриць суттєвості за SASB та GRI

Продовження таблиці 5

2. Визначення фактичного та потенційного впливу, ризиків та можливостей, пов'язаних з питаннями сталого розвитку	Об'єктивність, професійна компетентність та належна ретельність	Власного інтересу: навмисне заниження оцінки масштабів чи незворотності негативного впливу задля покращення ESG-рейтингу	Впровадження стандартизованих шкал оцінювання; документування джерел даних та припущень; зовнішній бенчмаркінг
3. Встановлення порогів (оцінка та визначення суттєвих IRO, пов'язаних з питаннями сталого розвитку)	Чесність, об'єктивність	Тиску: керівництво може вимагати встановлення високого порогу суттєвості, щоб «відсіяти» критичні проблеми, але потребують значних коштів для вирішення; маніпулювання кількісними та якісними порогами для досягнення бажаного результату	Погодження критеріїв суттєвості на рівні комітету з аудиту наглядової ради; порівняння з галузевими середніми показниками, прозорість процесу і методики встановлення
4. Обґрунтування	Професійна поведінка, чесність	Власної оцінки: надання розмитих пояснень (маркувань), щоб приховати відсутність реальних дій щодо суттєвих тем, негативні результати окремих підрозділів тощо	Зовнішнє надання впевненості (аудит); публічне розкриття методології визначення порогів; регулярний перегляд процесу (внутрішній аудит)

Джерело: авторська розробка.

Збільшення переглянутими ESRS сфери застосування професійного судження робить порушення принципів об'єктивності та чесності на етапах створення карти суттєвості та встановлення порогів вирішальними для збереження прогностичної цінності звітності про сталий розвиток для користувачів.

Висновки. У процесі дослідження проведений аналіз еволюції концепції суттєвості впливу та адаптації фінансової суттєвості до потреб звітності про сталий розвиток як відокремлених підходів у стандартах добровільного звітування GRI та SASB. Хоча кожна з них має свої беззаперечні переваги, проте їм властиві і відповідні обмеження.

Зокрема, прогностична цінність фінансової суттєвості послаблена відмовою від концепції шести капіталів, що була закладена в основу інтегрованої звітності. Водночас сучасний підхід, закріплений у стандартах МСФЗ S1 та S2, зобов'язує постачальників капіталу враховувати екологічні та соціальні ризики як фундаментальні чинники фінансової стійкості компанії, зберігаючи вектор «ззовні-всередину», де зовнішні чинники сталого розвитку оцінюються виключно через призму їхнього впливу на економічну вартість суб'єкта звітування.

Модель подвійної суттєвості в межах обов'язкової системи звітування за стандартами ESRS стала логічним завершенням конвергенції двох паралельних концепцій одинарної суттєвості – фінансової та впливу. Ця модель здатна забезпечити проактивний (випереджаючий) аналіз стійкості бізнесу в умовах глобальних викликів, оскільки базується на методологічній взаємозалежності обох видів суттєвості та застосуванні тріади «впливи–ризики–можливості». Процеси спрощення та відтермінування ESRS завершилися схваленням їх другої версії 2026 р.

Перехід до обов'язкового звітування за стандартами ESRS, переглянутими 2025 р., зумовлює високу варіативність професійних суджень бухгалтера та створює умови для суб'єктивного трактування суттєвості інформації.

На основі поетапного аналізу процедур процесу визначення суттєвості за ESRS, переглянутими 2025 р., розроблено карту потенційних етичних загроз порушення основоположних принципів та запропоновані запобіжні заходи. Такий інструмент сприятиме збереженню прогностичної цінності звітності про сталий розвиток для користувачів.

Література:

1. ACCA. (2025). Sustainability reporting – risk and materiality. <https://www.accaglobal.com>. (2026, February, 24). [in English].

2. Adams, C. A., Alhamood, A., He, X., Tian, J., Wang, L., & Wang, Y. (2021). The double-materiality concept: Application and issues. Global Reporting Initiative (GRI). <https://surl.li/uefens>. (2026, February, 22). [in English].

3. Будько, О. (2020). Принципи підготовки звітності зі сталого розвитку. *Збірник наукових праць ЧДТУ. Серія: Економічні науки*, 57, 26–34. DOI 10.24025/2306-4420.0.57.2020.206259

Budko, O. (2020). Pryntsypy pidhotovky zvitnosti zi staloho rozvytku [Principles of sustainability reporting preparation]. *Zbirnyk naukovykh prats ChDTU. Seriia: Ekonomichni nauky* [Collection of scientific papers of ChSTU. Series: Economic Sciences], (57), 26–34. DOI 10.24025/2306-4420.0.57.2020.206259 [in Ukrainian].

4. Business Roundtable. (2015). The materiality standard for public company disclosure: Maintain what works. <https://surl.li/wgpqwn>. (2026, February, 24). [in English].

5. Deloitte. (2025). Comparison of significant sustainability-related reporting requirements: Sustainability spotlight. <https://www2.deloitte.com>. (2026, February, 23). [in English].

6. EFRAG. (2024). EFRAG IG 1: Materiality assessment implementation guidance. <https://surl.li/paedxr>. (2026, February, 24). [in English].

7. EFRAG. (2025). ESRS (2025 version). <https://knowledgehub.efrag.org/eng>. (2026, February, 22). [in English].

8. European Commission. (2019). Guidelines on non-financial reporting: Supplement on reporting climate-related information (2019/C 209/01). Official Journal of the European Union, 62, 1–30. <https://eur-lex.europa.eu>. (2026, February, 23). [in English].

9. European Securities and Markets Authority. (2024). European common enforcement priorities for 2024 corporate reporting: Public statement. <https://www.esma.europa.eu>. (2026, February, 24). [in English].

10. European Union. (2022). Directive (EU) 2022/2464 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 amending Regulation (EU) No 537/2014, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Directive 2013/34/EU, as regards corporate sustainability reporting. Official Journal of the European Union. <https://eur-lex.europa.eu>. (2026, February, 23). [in English].

11. EY. (2024). How the CSRD will transform sustainability reporting: Insights. <https://www.ey.com>. (2026, February, 24). [in English].

12. Garst, J., Maas, K., & Suijs, J. (2022). Materiality assessment is an art, not a science: Selecting ESG topics for sustainability reports. *California Management Review,* 65(1), 101–127. https://doi.org/10.1177/00081256221120617 [in English].

13. Global Reporting Initiative. (2021). GRI Standards. <https://surl.li/unswfv>. (2026, February, 20). [in English].

14. IFRS Foundation. (2017). IFRS practice statement 2: Making materiality judgements. <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/publications/amendments/english/2017/ifrs-practice-statement-2-making-materiality-judgements.pdf>. (2026, February, 24). [in English].

15. IFRS Foundation. (2023). IFRS S1 General requirements for disclosure of sustainability-related financial information. IFRS Foundation. <https://www.ifrs.org>, (2026, February, 23). [in English].

16. IFRS Foundation. (2023). IFRS S2 Climate-related disclosures. <https://www.ifrs.org>. (2026, February, 20). [in English].

17. International Federation of Accountants. (2025). Handbook of international code of ethics for professional accountants including international independence standards (2025 ed., Vol. 1). IFAC. <https://www.ethicsboard.org/publications>. (2026, February, 20). [in English].

18. KPMG. (2024). The move to mandatory reporting: Survey of sustainability reporting 2024. <https://surl.lu/dzbnsh>. (2026, February, 21). [in English].

19. Офіс зеленого переходу. (2025). ESG стандарти і вимоги в ЄС та Україні – зміни і що очікувати далі. <https://surl.li/ydfohc>. (2026, лютий, 18).

Ofis zelenoho perekhodu. (2025). ESG standarty i vymohy v YeS ta Ukraini – zminy i shcho ochikuvaty dali [ESG standards and requirements in the EU and Ukraine – changes and what to expect next]. <https://surl.li/ydfohc>. (2026, лютий, 18). [in Ukrainian].

20. Padilla-Garrido, N., Aguado-Correa, F., & Rabadán-Martín, I. (2024). Materiality analysis in sustainability reporting: Insights from large Spanish companies. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 31(6), 5391–5412. https://doi.org/10.1002/csr.2853 [in English].

21. SASB. (2023). Understanding the SASB® Standards. <https://sasb.org>. (2026, February, 19). [in English].

22. Селецька, Д. О. (2025). Поняття суттєвості у процесі ESG-звітування. *Економіка та суспільство*, 71. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-143

Seletska, D. O. (2025). Poniattia suttyevosti u protsesi ESG-zvituvannia [The concept of materiality in the ESG reporting process]. *Ekonomika ta suspilstvo* [Economy and society], 71. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-143 [in Ukrainian].

23. Sharfman, B. S. (2024). Materiality, the 'Reasonable Investor,' and the SEC's New Climate-Related Disclosures Rule. Business Law Review, University of Chicago. <https://surl.li/jzypyx>. (2026, February, 21). [in English].

24. Солодовнік, О., & Майданник, О. (2024). Підходи до оцінки суттєвості у звітності про сталий розвиток згідно з міжнародними та європейськими стандартами. *Економіка та суспільство*, 63. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-83

Solodovnik, O., & Maidannyk, O. (2024). Pidkhody do otsinky suttyevosti u zvitnosti pro stalyi rozvytok zghidno z mizhnarodnymy ta yevropeiskymy standartamy [Approaches to materiality assessment in sustainability reporting according to international and European standards]. *Ekonomika ta suspilstvo* [Economy and society], (63). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-83 [in Ukrainian].